

пісенної творчості на українських землях. І тому можна погодитися, що основний масив духовних пісень є продуктом барокової доби, хоч 1790 рік вже аж ніяк не можна віднести до цього періоду. Цінними є постійні звернення Автора як до західної духовної пісні, яка безумовно інспірувала і стимулювала цю творчість в Україні, так і до власних джерел, зокрема церковної гимнографії і монодії. Це дало підставу Автору наголосити, що у такому синтезі і сформувався власне український феномен духовної пісні і виник її класичний збірник — Богогласник.

Про Богогласник як першу антологію української паралітургійної творчості йдеться у третьому розділі монографії, що є певним синтезом двох попередніх, поглиблюючи наукову розробку теми. Увага тут акцентується на двох напрямках: аналіз пісень Богогласника, створених за інципітами паралітургійних та літургійних музично-поетичних текстів, що, власне кажучи, і є основним методом творчості цього мистецтва, а також досліджується текстологія вибраних нотних текстів почаївського Богогласника. Такий напрямок переконує у тяглоті української монодійної традиції, що певним чином продовжила своє існування у формі духовної пісні, де адаптовано мелодико-інтонаційні звороти та літургійно-богословську тематику ірмологійного співу. Тож дослідницький матеріал третього розділу свідчить про глибокі аналітичні студії над жанром духовної пісні. Власне кажучи, Автор вперше так близько підійшов до осмислення творчого процесу, а це відкриває прямий шлях до серйозного вивчення стилізованих засад української духовної пісні. Лише глибокі знання текстів та їх аналогів як у власній спадщині, так і в інших культурах, дає можливість виділити їх власне національний первіст і Юрієві Медведику це блискуче вдалося. Висновки вдало підсумовують ці спостереження і чітко демонструють великий вклад науковця у розробку цієї тематики.

Суттєве значення у дослідженні відіграють додатки, що дозволяють оперувати великим масивом пісень, текстів, мелодій, а також огромом рукописних збірок та їх сховищами. Весь додатковий матеріал поданий у вигляді різних каталогів: перелік мелодій українських та іншомовних духовних пісень, які використовувалися як «тони» (тобто, мелодичні зразки, за якими співалися певні пісні) для богогласникових поетичних текстів; перелік богогласникових пісень, мелодії яких використовувалися як «тони» для духовних пісень XVII–XIX ст.; перелік архівних інституцій та фондів, матеріали яких використані; бібліографія; покажчики осіб та географічних назв; покажчик текстів пісень; Zusammenfassung (резюме), ілюстрації. Перелічені списки є важливою основою впровадження у текст монографії, а чисельний матеріал, що міститься у додатках якнайширше доповнює основні напрямки дослідження. Все це не лише дає ключ вдумливому Читачеві, але й закликає до праці майбутніх дослідників.

Монографія Юрія Медведика *Українська духовна пісня XVII–XVIII ст.* є прикладом не лише кропіткої праці, але й свідченням утвердження справді наукової методології, що дозволило Автору глибоко і переконливо розкрити особливості жанру духовної пісні в Україні. Жанру, що пройшов історично тривалий шлях розвитку, зберігши тяглоту української музичної культури, і при цьому залишившись відкритим для нових творчих ініціатив як із теренів національно-музичного ареалу, так і з-за його меж.

Наталія Сиротинська

УКРАЇНСЬКІ КОЛЯДИ ЗВУЧАТЬ ФІНСЬКОЮ МОВОЮ

Ідея перекладу українських коляд на фінську мову виникла з ініціативи польської і фінської православних Церков у 2004 році. Адже саме в Україні святкування Різдва Христо-

вого сповнене глибокого змісту, де богослужбовий обряд поєднано з давніми національними традиціями: Свята Вечеря, празничне богослужіння, театралізований вертеп, коляда з найкращими віншуваннями. Тож переспів українських коляд у православному середовищі Фінляндії є ще одним прикладом поширення українських співочих традицій у європейському світі.

Православний камерний хор *Ortodoksinen Kamarikuoro Johtaa*, який виконує цикл українських колядок¹, заснований у 1995 р. Диригент Юхані Матсі є випускником регентського відділення Православної семінарії й активним ініціатором популяризації православної церковної музики у Фінляндії. Під його батuitoю хор записав наступні твори на CD *Літургію* (2003), цикл «Хвалить імя Господне» (2007), співи Валаамського монастиря (2008) і врешті презентований цикл колядок (2009) р.

До репертуару CD ввійшли як добре знамі коляди «Нова радість стала», «Бог предвічний», «Добрий вечір Тобі Господарю», так і менш відомі, що не так часто зустрічаються у репертуарі українських хорів. Поява цього диску стала можливою завдяки перекладам та обробкам українських коляд, що вийшли друком у Фінляндії під редакцією Марії Такала-Рощенко², що містить нотну партитуру та вказівки на авторські обробки. Ймовірно, що окремі колядки гармонізовані самими виконавцями, як наприклад, *Діва Марія* та *На небі зірка* в обробці Марії Такала-Рощенко. Отже, до репертуару ввійшли наступні 17 коляд:

1. Нова радість стала / Ilosanomman nyt Saame.
2. Христос родився / Kristus kun Betlehemissä syntyi.
3. Голосить вістку людям зірниця / Julistaa viestin tähtönen.
4. Бог предвічний / Syntynyt on Jumalamme.
5. Єрусалимські дзвони / Jerusalemin kellot.
6. Діва Сина родила / Marialle lapsi Syntyy.
7. Що то за предивна / Mikä suuriuutinen.
8. На небі зірка / Nyt taivahalla tähti.
9. Ой на морі / Oi jumalan äiti.
10. Ой, видить Бог / Oi, näkee luoja.
11. В Вифлеємі новина / Riemuitse nyt, Betlehem.
12. Днес поюще / Reimuveisu laulakaame.
13. Вставайте, браття / Jo nouskaa veljet.
14. Христос в яслях / Syntynyt on Messias.
15. Ночь тиха над Палестиной / Hiljaa yössä Palestiinan.
16. Добрий вечір Тобі / Hyvää juhlailla.
17. В стране Йудейской / Betlehem tuo pieni.

¹ Голосить вістку людям зірниця / *Julistaa viestin tähtönen*. Українські коляди фінською мовою. Православний камерний хор / *Ortodoksinen Kamarikuoro Johtaa*, диригент Юхані Матсі / *Juhami Matsi*. CD-диск. Запис зроблено у Валаамському монастирі (Хейнявесі) 2009 року. Загальний час звучання: 48:35.

² *Ortodoksisia Joululauluja: Itäslaavien mailta* / упоряд. Maria Takala-Roszczenko. Helsinki 2008. 58 с.

Твори виконано у чотириголосому складі на високому мистецькому рівні, що відчувається у напрочуд чистій і злагожденій інтонації, невимушеному і м'якому камерному звучанні хору. Все це передає радісний настрій коляд, які музичними засобами розкривають радісні образи народженого Спасителя, різдвяних дзвіночків, мерехтіння зірки, яка сповіщає радісну новину.

Особливий характер звучання фінської мови та майстерний переклад добре співзвучні із українськими мелодіями. Особливий колорит живого звучання створює майстерність фактурної композиції — поєднання різних голосів (тенорів і сопрано, альтів і басів), тембральний контраст чергування жіночих і чоловічих голосів, унісонний спів, а також досконале соло у виконанні молодшої оперної співачки і викладача вокалу Академії ім. Сібеліуса Санни Хейкінен. Всі ці якості підкреслювалися чудовою акустикою храму Валаамського монастиря (Хайнавеси), де відбувся запис.

Назву CD обрано за однойменною колядою *Голосить вістку людям зірниця*, що символічно звістило про створення нової якості звучання української коляди — в перекладі фінською мовою. Очевидно, українські коляди у подальшому звучатимуть у фінських православних храмах, що відзначила перекладач і упорядник видання Марія Такала-Рощенко: «сподіваюся, що видані на цьому диску пісні збагатять фінську різдвяну традицію і послужать Церкві в її місії». Приємно зауважити, що Марія Такала-Рощенко підтримує зв'язки з львівськими науковими та навчальними колами — Інститутом Літургійних Наук УКУ та кафедрою музичної медієвістики та україністики ЛНМА ім. Лисенка і є учасницею міжнародних конференцій в Україні. Одна з її доповідей на конференції з історії церковної монодії та гимнографії у Львові (2007) є опублікована. А на конференції у Фінляндії (2007, Йоенсуу) виступав український композитор і музиколог проф. Олександр Козаренко. Безперечно такі контакти сприяли виходу у світ презентованого запису.

Марія Качмар

ПЕТРО ФРАНЦ КРИП'ЯКЕВИЧ (матеріали до «Енциклопедії НТШ»)

КРИП'ЯКЕВИЧ Петро Франц (* 19 жовтня 1857, Горлиць Польський, Замоїський повіт, Холмщина — † 24 січня 1914, Львів) — греко-католицький священник, доктор теології, автор праць з маріології та історії Церкви. Народився в сім'ї о. Михайла Крип'якевича й Анни Мальчинських. Вчився в російській гімназії в Холмі до 1874 р., коли батько був змушений під політичним тиском покинути парохію, оскільки не погоджувався на т. зв. «очищення обряду», що означало русифікацію. Декілька років скитався разом з батьками по невеликих містечках Підляшшя й Галичини, працюючи аптекарем. У 1878 р., після смерті батька, перенісся до Львова, де екстерном закінчив гімназію 1880 р. Вступив до Духовної семінарії, де позапрограмово слухав курс історії «руської» літератури в Омеляна Огоновського і польську літературу. Успішно пробував сил у літературі. Зокрема його оповідання «Чоботи Михалка» було удостоєне першої нагороди (другу отримала Марія Конопніцька, чим була дуже невдоволена) і публікації у двох польських газетах, а також перекладу чеською, російською і хорватською мовами. Духовну семінарію закінчив в 1885 р., одружився з Оленою Заткалик, дочкою пароха з Підляшшя, одержав ієрейські свячення і став вікарієм при церкві св. Юра, згодом адміністратором церкви св. Петра і Павла, де, між іншим, поставив статуї обох апостолів. Одночасно працював катехитом у народних школах. У 1891 р. був одним із секретарів провінційного синоду у Львові, користувався прихильністю митрополита Сильвестра Сембратовича.

1891 р. отримав парохію в с. Гнилицях Великих Збарзького повіту, де йому доводилось боротися з москвофільськими впливами. У 1895 р. повернувся до Львова і влаштувався працювати катехитом 4-ї гімназії (польської), в якій навчалося багато українців, проявивши себе як талановитий ініціативний педагог і український патріот. Тут він знову зіткнувся з шовіністом-директором Козьолом, що вимагав читання лекцій греко-католицької релігії по-польськи, на що о. Петро не погодився і згідно з наказом консисторії запровадив українську мову. Користувався пошаною вчительського колективу й учнів, влаштував кабінет навчання релігії, де були літургійні ризи, книги тощо.

Одночасно, працюючи науково, опублікував ряд розвідок з історії Церкви, патрології, візантиністики, гимнографії, біблістики, особливо з питань Унії, в різних видавництвах (понад 40 праць).

Здійснив наукові подорожі до університетів, архівів і бібліотек у Мюнхені, Відні та Гроттаферраті поблизу Риму. Підтримував листування з основоположником світової візантиністики професором Карлом Крумбахером з Мюнхена¹. Одержав диплом доктора богослов'я у Віденському університеті 12 червня 1903. Приготовлявся до габілітації у Львівському університеті на кафедрі патрології; габілітаційною працею мала бути студія *De hymnographia Mariana in Ecclesia Graeca*, надрукована вже по смерті в «Записках НТШ» у двох частинах, т. 121, 123–124.

Був одним з близьких співробітників митрополита Андрея Шептицького, особливо, в плані приєднання Сходу до церковної унії. Помер раптово 24 січня 1914 р. у Львові, похований на Личаківському цвинтарі. Свою книгозбірню (796 томів), що включала праці з історії Церкви і богослов'я, зокрема стародруки грецькою, латинською і церковнослов'янською мовами, подарував Науковому товариству ім. Т. Шевченка².

¹ Листи П. Крип'якевича до К. Крумбахера (1908–1909) з архіву німецького вченого опубліковано у виданні: J. Hahn. Die Ucrainica in Krumbachers Nachlass // *Arbeits- und Förderungsgemeinschaft der ukrainischen Wissenschaft: Mitteilungen*, № 3. München 1966, с. 10–13.

² І. Кревецкий. *Бібліотека Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові*. Львів 1923, с. 7.